

i) Az évenkénti tudományos utazásokra, vagy jutalmakra és segélyekre vonatkozó javaslatok, a rögtöni segély eseteit kivéve, valamint a tudományos utazásokról tett írásbeli jelentések.

k) A tisztviselőknek 8 napon túl terjedő szabadságotlasi ügyei, melyeknél mindenkor olynemű beosztás tartandó szem előtt, hogy az osztály tudományos érdeke csorbát ne szenvedjen.

l) Az intézet állami költségvetésének módosítására irányuló, az intézet szervezetét, házi rendjét vagy állagát érintő, s az osztályoknak egészben vagy részben való újjárendezését vagy bebutorozását célzó minden javaslat.

m) Végül általában, a Magyar Nemzeti Múzeum keretében előforduló minden nevezetesebb mozzanat.

A *d—h*) pontok eseteiben az igazgatósági ülésben hozott határozatok közvetlenül végrehajthatók. Jogában áll azonban az igazgatónak, ha véleménye az ülés határozatától eltér, vagy más okból szükségesnek tartja, a határozat végrehajtása előtt a vallás- és közoktatásügyi minisztertől kérni utasítást.

A ki az igazgatósági ülésen meg nem jelenik, elmaradását kellő időben kimenteni köteles.

ÉVNEGYEDES JELENTÉS A MAGYAR NEMZ. MÚZEUM KÖNYVTÁRÁNAK ÁLLAPOTÁRÓL

1898 ÁPRIL 1-TŐL JÚNIUS 30-IG.

I.

A *nyomtatványi osztály* anyaga a lefolyt évnegyedben köteles példányokból 2212 db., áthelyezés útján 8 db., ajándék útján 306 db., vétel útján 200 db., összesen 2726 db. nyomtatvánnyal gyarapodott. Ezenkívül köteles példányokként beérkezett: Alapszabályok 224 db., halotti jelentések 746 db., hivatalos jellegű iratok 132 db., műsorok 677 db., periratok 23 db., püspöki körlevelek 109 db., szinlapok 1789 db., vegyesek 524 db., zárószámadások és egyesületi jelentések 1050 db., összesen 5274 db. apró nyomtatvány. A vételre fordított összeg 372 frtot és 88 márka 90 fillért tesz ki.

Ajándékaikkal a következők gyarapították a könyvtár anyagát: Altenburger Gyula, Austerlitz Zsigmond Bécsből, Barna Henrik New-Yorkból, a bécsi császári tud. akadémia (2 db.), a bécsi cs. kir. központi statisztikai bizottság (4 db.), a brünni morva iparmúzeum, Budapest főváros statisztikai hivatala, a budapesti ev. magyar német egyház, a Budapesti Orvosegylet igazgatósága (2 db.). Daday Jenő, Darnay Kálmán Sümegről (2. db.), Dömötör László Szegzárdról.

az eperjesi evang. kollégium, Éble Gábor (3 db.), az erdélyi Muzeum-Egylet, Erdélyi Pál, az Erdészeti Lapok szerkesztősége, (15 db.), Fejérpataky László (3 db.), Fenyvessy Ferencz Páparól (12 db.), a főrendiház irodája. (7 db.), Frank M. Highley Philadelphiából, Geréb József, Hampel József, Hauser Otto Zürichből, Havass Rezső, Heya Mihály Kiscestről, Hubert Emil, a m. kir. igazságügyminiszterium (5 db.), a Jogtudományi Közlöny szerkesztősége, a Magyar Heraldikai és Geneal. Társulat (30 db.), a Magyar Kárpát-Egyesület, a Kath. Paedagogia szerkesztősége, Kelecsényi Károly, a képviselőházi iroda (42 db.), Kéry Gyula, Király Péter Debreczenből, a kolozsvári egyetemi könyvtár (2 db.), Klebersberg Géza (5 db.), Kozma Bernát, a königsbergi Phys.-öcon. Gesellschaft, a Közgazdasági Szemle szerkesztősége, a közös pénzügyminiszterium. Légrády testvérek (2 db.), a Magyar Gazdák Szemléjének szerkesztősége (2 db.), a Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle szerkesztősége, a Magyar Könyvszemle szerkesztősége (30 db.), a Magyar Mérnök és Építészegylet szerkesztősége, a Magyar Nemzeti Múzeum irodája (3 db.), a Magyar Tudományos Akadémia (2 db.), az olasz közoktatásügyi miniszterium, az Országos Állatorvos-egyesület (8 db.), az Országos Levéltár (2 db.), az osztrák kereskedelmi miniszterium, az osztrák-magyar bank (4 db.), a m. kir. pénzügyminiszterium (20 db.), Petényi Ottó (4 db.), Polgár Kálmán (5 db.), a Prot. Orsz. Árvaegyesület, Raffay Ferencz Győrből, Rákosy Jakab Uzonból, Récsy Viktor Pannonhalmáról, Rupp Kornél, Sándor szerb király ő felsége, a Stefánia-Egylet, Stewart Charles Saint-Paulból (4 db.), a m. kir. szabadalmi hivatal (5 db.), Szádeczky Lajos Kolozsvárról, Szalay Imre, az eperjesi Széchényi-kör, a sepsi-szent-györgyi Székely-Mikó-kollégium, a széki állami iskola igazgatósága, ifj. Szinnyei József, a technologiai iparmúzeum, a Természettudományi Társulat (4 db.), a tiszáninneni ref. egyházkerület, a budapesti egyetemi könyvtár, a Turul szerkesztősége (2 db.), a Vadász- és Versenylap szerkesztősége, a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium (3 db.), a Vendvidéki Közm.-Egyesület Muraszombatról, Walter Gyula Esztergomból, a würzburgi Phys.-med. Gesellschaft.

Nevezetesebb szerzemények: 1. Szepesi Czombor Márton, *Europica Varietas*. Kassa, 1620. 2. Peczei Király Imre, *Catechismus*. Lőcse, 1635. 3. Szőnyi István, *Paraditsomi multság*. Kolozsvár 1690. 4. Werőczy Ferencz, *Lelki harcz*. Kolozsvár, 1691. 5. Aristotelous *περι ἀρετῆν*; Coronae, 1555. 6. Aristotelis Libellus de virtutibus et vitiis. Coronae, 1555. 7. *Venustissimae quaedam graecae epistolae*. Coronae, 1555. 8. *ΓΝΩΜΑΙΤΟΝ Γρηγορίου Κορωνη*. 9. *ΓΝΩΜΑΙ νομοετιχοι. Κορωνη*. 10. Philonis iudaei eloquentissimi libellus. De mercede Meretricis. Coronae, 1555. 11. Molinaeus Péter, *Pax animae*, Kolozsvár, 1680.

A könyvtár helyiségeiben 3095 egyén 6960 nyomtatványt, kikölcsönzés útján pedig 330 egyén 609 kötetet használt.

A lefolyt évnegyedben osztályoztatott 960 mű, amelyekről 1113 czédula készítettett. Kötés alá adatott 144 munka 310 kötetben. Reklamáltatott 70 folyóirat.

A tudományos czélra szolgáló köteles példányok beszolgáltatásáról szóló új törvény, mely úgy az 1897. évi december 11-ikétől 30-ikáig, mint a jelen év első negyedében forgalomba hozott nyomdai termékek beszolgáltatásának határidejéül április hó két első hetét tűzte ki. nagy mértékben megszorította a könyvtári tisztviselők teendőit. A beküldött sajtótermékek átvétele az erre a czélra külön berendezett földszinti helyiségben történt és állandóan egy tisztviselőt, egyapidijast és egy szolgát foglalkoztatott. A törvény rendelkezéseinek betartása körül azonban annyi tájékozatlanság mutatkozott az egyes nyomdatulajdonosoknál, hogy a beérkezett anyag tervbe vett feldolgozása lehetetlenné vált. A legtöbb nyomdász későn vevén tudomást a törvény végrehajtása céljából kiadott miniszteri rendeletről, a legjobb akarat mellett sem voltak egyesek képesek beszolgáltatni az 1897. december 11-étől nyomdájukból kikerült sajtótermékeket. Innen van azután, hogy nem csak a múlt év utolsó három hetéről, hanem a folyó évi január, február hónapokról sem mondható teljesnek a beszolgáltatott anyag, bár a nagyobb nyomdák e részben még elég pontosan eleget tettek a törvény követelményeinek. Másrésről a törvény által megkövetelt kimutatás kiállítása, a megállapított határidő betartása, a beszolgáltatásra kijelölt nyomdatermékek megválasztása okozott sok zavart. Daczára annak, hogy minden egyes nyomdatulajdonos kapott egy a beküldés módozatait egész részletesen körülíró figyelmeztetést, és egy mintát a készítenő kimutatásokhoz, a legtöbb helyről vagy helytelenül kiállított kimutatást, vagy csak egy példányban kiállított érkezett be vagy beküldöttek oly nyomtatványokat, a melyeket nem kellett volna és viszont, vagy pedig a helyett hogy évnegyedenként összegyűjtve szolgáltatott volna be a köteles példányokat, havonként adták postára azokat. Mindennek az elkerülhetlen következménye a sok figyelmeztetés, utbaigazítás, reklamálás lett. A beküldött és véglegesen átvett nyomdatermék-küldemények (csomagok) száma 483-at tesz ki. Részint sajtóterméket, részint pedig kimutatást 320 esetben voltunk kénytelenek reklamálni, kielégítő választ azonban mindezideig csak 156 esetben kaptunk. Minden beérkezett és véglegesen átvett nyomdatermékről az apró nyomtatványok leszámitásával bibliografiai czédula is készült ugyanakkor, a midőn a növedéknaplóba bevezettetett; ezek könyvtári czédulázása azonban, mint a hogy ez tervben volt, nem volt elvégezhető. A nyomdák törzskönyve sem volt még egybeállítható, mivel, bár az egyes

törvényhatóságokat, két ízben is megkerestettek, hogy a területükön fennálló nyomdák kimutatását számunkra megküldjék, Bereg, Gömör-Kis-Hont, Jász-Nagy-Kun-Szolnok vármegyéből még maig sem érkezett be a kimutatás.

II.

A *kézirattár* a lefolyt negyedben ajándék útján 8 kéz- irattal, 7 irodalmi levéllel és 7 fényképmásolattal, vétel útján 25 kéz- irattal, 7 irodalmi levéllel, áthelyezés útján 68 irodalmi levéllel gyarapodott: ehhez járul ama 22 kéz- irat, melyet özv. Pulszky Ferenczné egyéb levéltári s kéz- irati anyaggal együtt a múzeumi igaz- gatósággal létrejött megállapodás értelmében a Magy. Nemz. Múzeum- nak átengedett, tehát az összes gyarapodás 56 kéz- irat, 82 irodalmi levél és 7 fényképmásolat, együtt 145 darab.

Ajándékaikkal Ludvig Béla, Kéry Gyula, Setéth Endre, Forster Gyula és a Magyar Könyvszemle szerkesztősége s kívülök özv. Pulszky Ferenczné és Hampel Józsefné gazdagították a gyűjteményt.

A megvásárolt kéz- iratok között Dreller Isáknak XVII. sz. német anabaptista krónikája és Szigligeti Edének *Próbakő* című két szakaszos vigjátéka emelendők ki. Amaz a magyarországi krónikáknak eddig ismeretlennek bizonyuló redakciója, emez Szigligeti kéz- iratainak kitünő gyűjteményéhez értékes kiegészítésül szolgál. Megemlitendők Setéth Károly művei, melyekből eredeti és fordított regények, novellák és szindarabok élénken világítják meg a romantikusok nagy hatását ez író fejlődésére.

Vásárlásra 116 frt 50 kr fordítottatott.

A lefolyt évnegyedben 56 kutató 31 db. kéz- iratot használt.

Az évnegyedi gyarapodás egész anyagát földolgozván s a munka alatt álló Irodalmi Levelek csoportjával foglalkozva, az évnegyedben végzett munka így alakul: Földolgoztatott 29 kéz- irat 54 kötetben 38 új czédulával, 1119 irodalmi levél 521 czédulán, tehát együttesen 1148 darab 559 czédulán s azonkívül javítás, pótlás v. revisio alá 21 czédula kerülvén, összesen 1148 db. s 580 czédula osztatott be végleges rendes helyére. E mai napon az Irodalmi Levelestárban 4215 levél 1688 czédulán földolgozva, áll a kutatók rendelkezésére. Köttetett 40 kötet kéz- irat.

III.

A *hirlaposztály* gyarapodása: köteles példányokból 321 évf. 18.435 száma, ajándék útján 19 évf. 3324 száma, vétel útján Zsilinszky Lajostól (5 frtért), Kerekes Páltól (5 frtért), 5 évf. 335 száma, összesen 345 évf. 22.094 száma.

A Budapest székes főváros könyvtára által átengedett hir- lapokból 19 évfolyam 2924 száma vált be és szolgált kiegészítő- sül. Spitzer József úr 400 külföldi hirlapszámot ajándékozott.

A könyvtár helyiségében 611 egyén 1377 kötetet, házon kívül 6 egyén 27 kötetet, összesen 617 egyén 1404 kötet hírlapot használt.

Átnézett 481 hírlap 25,099 száma, czédulázott 61 hírlap 88 évfolyama és a meglevő czédulákra 128 újabb évfolyam iratott.

Reklamáló levél iratott 60, reklamátott az 1897 december 10-ig megjelent hírlapokból 749 hírlapszám; beérkezett (a múlt negyedévben reklamáltakkal együtt) 1194 szám. Kötés alá adatott 255 kötet hírlap. A M. Tud. Akadémiától átengedett nagy mennyiségű hírlappéldányokból a számok kiválogatása folyik.

IV.

A levéltári osztály ajándék útján (Bárky-Berhét Olga, Kéry Gyula, Forster Gyula, özv. Pulszky Ferenczné, Schönherr Gyula, Wachsmann Ferencz és egy ismeretlen ajándékából) 127, vétel útján (3317 frt értékben) 2840, összesen 3997 darabbal szaporodott; ehez járulnak a Bugarin-Horváth család levéltára, melyet Brezoviczai Bugarin-Horváth Géza örök letéteményként helyezett el, és néhai Pulszky Ferencz iratai, melyeket az elhunyt özvegye azon legmagasabb elhatározás ellenében, melylyel özvegyi nyugdíja évi 800 frtnyi kegydíjjal egészítettet ki, engedett át a Magyar Nemzeti Múzeumnak; mindkét utóbbi gyarapodás darabszáma csak a végleges rendezés kapcsán lesz kimutatható.

A törzsanyag gyarapodásából Pulszky Ferencz most említett iratain kívül kiváló fontossággal bir Szendrei János oklevélgyűjteménye, mely 3 db. XIII., 19 db. XIV., 61 db. XV. és 6 db. XVI. századi, összesen 101 db. mohácsi vész előtti oklevéllel, 12 középkori oklevél másolatával, 318 db. XVI. századi mohácsi vész utáni, 413 db. XVII., 953 db. XVIII., 744 db. XIX. századi és 44 db. vegyes természetű irattal, összesen 2573 darabbal gyarapította a levéltarat.

Czímeres leveleink gyűjteménye 10 dbbal gyarapodott; ezek következők:

1. 1533 július 26. Buda. Zárai Lázár címerlevele János királytól.
2. 1553 márczius 7. Grác. Belényesi Török Mihály címerlevele I. Ferdinándtól.
3. 1606. aug. 16. Kassa, Buzay Mihály címerlevele Bocskay Istvántól.
4. 1607. május 30. Gyula-Fejérvár. Hadadi Szász Mihály nemeslevele Rákóczy Zsigmondtól.
5. 1643 május 1. Gyula-Fejérvár. Kozma Lőrincz címerlevele I. Rákóczy Györgytől.
6. 1659 augusztus 6. Bécs. Dubrawszky János címerlevele I. Lipóttól.
7. 1660. február 10. Bécs. Johannes Miklós címerlevele I. Lipóttól.
8. 1669 aug. 10. Bécs. Bárky István címerlevele I. Lipóttól.
9. 1770 február 1. Hiller János osztrák címerlevele Mária Teréziától.
10. 1793 augusztus 22. Bécs. Ugyanannak magyar indigenátusi diplomája I. Ferencztől.

Említést érdemelnek még azon fényképek, melyeket a zágrábi horvát-szlavón orsz. levéltár 9 legrégebb, a nemzeti dinasztia idejéből származó, továbbá 2 db. XII. és 2 db. XIV. századi magyar vonatkozású okirataról, valamint az esztergomi primási levéltárból III. Béla király 1186-iki okleveléről és a párisi nemzeti levéltár egy 1502-iki, Anna királynéra vonatkozó okleveléről Forster Gyula bőkezűsége juttatott a levéltárnak.

A Bugarin-Horváth család levéltárával a 43-ik családi levéltár került örök letéteményként a Magyar Nemz. Múzeumba.

A lefolyt évnegyedben 69 kutató 11,950 db. iratot használt, kikölcsönöztetett 11 téritvényen 60 db. irat.

Az újabb szerzemények a Szendrei-féle gyűjtemény és Pulszky Ferencz iratai kivételével teljesen feldolgoztattak. Utóbbiak rendezése most van folyamatban. Folytattatott Kossuth iratai rendezése. A családi levéltárak közül befejeztetett a gróf Teleki család nagyabláti levéltárának rendezése: e levéltár 2 db, XIV., 13 db. XV., 10 db. XVI. századi, összesen tehát 25 db. középkori iratot, 8 db. mohácsi vész előtti oklevél másolatát, 273 db. XVI. sz. mohácsi vész utáni darabot foglal magában; a XVII.—XIX. századi darabok összeszámítása még nincs befejezve.

Rendezés alatt állanak jelenleg a báró Balassa, Bugarin-Horváth, Melczer és Török családok levéltárai.